

De Rekenkamer, een roepende in de woestijn?

H.J.M. MACHIELSEN*

In *ESB* van 21 augustus jl. kritiseert prof. Th.M. Scholten de informatievoorziening binnen de Rijksoverheid en de daaraan verbonden departementale accountantscontrole. Naar zijn mening wordt er, wat betreft het verschaffen van (toereikende) informatie, gemeten met twee maten. Bovendien signaleert hij dat de ter beschikking komende departementale jaarstukken zonder accountantsverklaring op tafel worden gebracht. En niemand geeft een kikk...

Laat ik beginnen met te stellen dat ik volkomen onderschrijf dat aan het bedrijfsleven geen andere eisen kunnen worden gesteld dan wat de rijksoverheid zelf waar kan maken. Dat geldt ook voor de informatievoorziening. Dat „niemand een kikk geeft” is echter niet juist.

In de uitgebreide commissievergadering van de Vaste Commissie voor de Rijksuitgaven van de Tweede Kamer d.d. 10 juni jl. is indringend aandacht besteed aan de trage totstandkoming van de rijksrekening. Opgemerkt dient te worden dat hier sprake is van een formele achterstand. Gedurende het begrotingsjaar wordt het parlement voortdurend schriftelijk en mondeling door de minister van Financiën ingelicht over voorgenomen beleidswijzigingen. Daarnaast wordt via de Voorlopige Rekening reeds zeer spoedig na afloop van het begrotingsjaar een vrij nauwkeurig beeld gepresenteerd van de begrotingsuitvoering. Materieel wordt het parlement derhalve wél tijdig geïnformeerd over het gevoerde financiële beheer.

Ook mag de idee niet post vatten dat binnen de rijksoverheid geen stappen werden/worden ondernomen om de periode tussen de afloop van een dienstjaar en het ter goedkeuring voorleggen van de rijksrekening aan de Rekenkamer te verkleinen. Een groot aantal departementen heeft, gegeven de toegenomen complexiteit van onder meer de financiële informatievoorziening, gezamenlijk of zelfstandig geautomatiseerde financieel-economische informatiesystemen opgezet.

Het is een terechte eis dat de departementale rekeningen – allen en tijdig – voorzien zijn van een accountantsverklaring. Dat is thans nog niet het geval. Hiervoor zijn oorzaken aan te geven, waarvan ik wil noemen het eerst sinds kort ingesteld zijn van accountantsdiensten bij alle ministeries.

In januari 1980 werd b.v. een accoun-

tantsdienst ingesteld bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken, in september 1981 bij Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in juni 1983 bij Verkeer en Waterstaat en in 1984 bij Buitenlandse Zaken. Dit betekent dat een aantal accountantsdiensten nog in een opbouwfase verkeert. Daarnaast wordt afhankelijk van het niveau gekampt met belangrijke personeelstekorten.

Met ingang van 1985 wordt bij alle departementen er naar gestreefd dat de controle per 1 augustus, volgend op het betreffende dienstjaar van afspraken met resp. samenwerking tussen de financiële directies, de Algemene Rekenkamer, de Centrale Accountantsdienst en de departementale accountantsdiensten, verenigd in het Interdepartementale Overleg Directeuren Accountantsdiensten (IODAD).

Volmaakt is het op ons controleterrein derhalve zeker niet. Wel is in Nederland echter een uitgangspositie bereikt waar blijkens de vakliteratuur elders en o.a. in Amerika naar wordt gestreefd door het invoeren van interne accountantscontrole. Beoogd wordt grotere effectiviteit, efficiëntie en zuinigheid van de controle. De bestaande situatie bij de overheid in Nederland is op verzoek van het NIVRA een vijftal jaren geleden onderzocht door een studiegroep van „public”- en overheidsaccountants. Ook door haar is geconstateerd dat in het verleden rationele overwegingen geleid hebben tot eigen accountantsdiensten en is gewezen op de onvergelykbare uitgangsposities van de controle bij overheid en bedrijfsleven.

De primaire taak van de departementale accountantsdiensten is het uitoefenen van controle op de opzet en het functioneren van de administratieve beheersystemen die bij de departementen bestaan. Achterstanden in deze controlewerkzaamheden dienen te worden voorkomen. Het inschakelen van derden kan, maar hoeft niet automatisch de eenvoudigste of snelste oplossing te zijn. Van belang is dat het jaarlijkse controleplan door de departementsleiding wordt geaccordeerd. Alsdan kunnen tijdig beslissingen worden genomen omtrent knelpunten en prioriteiten in de controlewerkzaamheden en eventuele inschakeling van particuliere accountantskantoren. In het algemeen zal dit slechts zinvol zijn voor specifieke en vooraf af te zonderen controlewerkzaamheden, ter ondersteuning van de departementale controle (bij voorbeeld op versterkte subsidies en rijksbijdragen).

Ik betreure het dat prof. Scholten slechts één „oplossing” voor ogen heeft, nl. het privatiseren. Had hij zich verdiept in de oorzaken van de kritiek dan zou hij tot een genuanceerder uitspraak zijn gekomen. Het niet afgeven of het nog niet afgegeven hebben van een verklaring bij de departementale rekening betekent nog geenszins dat de accountantsdienst niet zou functioneren.

Het is nationaal en internationaal bekend dat Nederland een accountantscorps van hoog aanzien heeft. Deze kwaliteit wordt in belangrijke mate verkregen door de eisen die in de opleiding worden gesteld, waaraan *alle* accountants moeten voldoen. Ik kan prof. Scholten verzekeren dat de rijksoverheid ook uitstekende accountants en accountantsdiensten kent. Waar achterstanden in de accountantscontrole aanwezig zijn, worden deze niet in de eerste plaats veroorzaakt door de kwaliteit van de controle noch door de organisatie ervan.

H.J.M. Machielsen

* Directeur Accountantsdienst van het Ministerie van Landbouw en Visserij.

Naschrift

Het commentaar van de heer Machielsen geeft op enkele punten een nuttige aanvulling op mijn column. Dat niemand een kikk heb ik niet beweerd; dat de overheidsaccountants niet goed zouden zijn, is niet in me opgekomen. In deze post-Walrusperiode zal ook de niet ingevoerde lezer van de zin „materieel wordt het parlement derhalve wél tijdig geïnformeerd over het gevoerde financiële beheer” wat hebben opgekeken.

Th.M. Scholten